

GERÇEK SORUMLULAR YAYIMCILAR MI?

M. Kemal Adatepe

Korsan kitap konusunda belki daha çok konunun "tezgaha düşmesinden" söz etmek gerek. Yoksa, korsan kitap uzun yıllardan beri süregelen bir konu ve yakın zamana kadar en kârlı biçimleri, yabancı dildeki ders kitaplarıyla sözlüklerin yasadışı basılmasıydı. Bir de yazarından habersiz, telif ödenmeden yapılan yasadışı yasal baskılar söz konusuydu. Şimdi ise "serbest piyasa ekonomisinin" avantajlarıyla korsan kitap yayıncılığının sektörleşmesi söz konusu.

Korsan kitap satımının yaygınlaşması bir gerçeği açıkça ortaya koymakta; Türkiye'de kitap okuyan geniş bir okur kitlesi vardır. Üstelik bu okuyucu kitlesi, mafyöz ilişkilerin iştahını kabartacak kadar da iyi bir pazar alanı oluşturmaktadır. Yani, eskiden olduğu gibi artık yayıncıların kitap okunmuyor gibi şikayetleri (sözü edilen korsan baskı sayıları göz önüne alınacak olursa) olamaz. Bu kitap okurunun, özellikle, yeni yetişen bir kuşak olduğunu söylemek için de elimizde yeterince veri bulunmaktadır. Göreceli olarak bu kitap alıcılarının yaş ortalamasının genç olduğunu söyleyebilirsek de, pek fazla bir anlam taşımayan bu tespitten daha önemli olanı, bu yeni tip kitap alıcısı, seçilmiş mekanlardan ve bir de sokak tezgahlarından kitap almakta. İşte bu nokta bu yeni okur kitlesinin dinamizmi hakkında iyi bir ip ucu vermektedir. Çünkü bu yeni tip okuyucu genel olarak, gerek seçtiği mekanlarda, gerekse tezgahlarda asla Türkiye edebiyatının klasiklerini (bir kaç istisna isim hariç) sormuyor, bir kitabın ilk baskısını aramıyor, sahafla ikinci el kitapçı ya da tezgahçı arasındaki farkı bilmiyor.

Ama bu yeni okur tipi bir şeyi iyi biliyor. Günlük yaşamı güncel arz - talep yasalarıyla belirlenmiş bu okur için kitapların korsan baskıları sorunsuzca yapılabilir, bunlar sokak başlarında uzun süreler boyunca, üstelik yarı fiyatına rahatlıkla satılabilir, ya yayınevleri yeni varlık alanlarını artık bu zemin üzerinde yürütmektedirler, ya da yayınevleri varlık alanlarını koruyamamış, yerlerini korsan yayıncılara terk etmiş, korsan yayıncılar yasal olmayan yasal yayıncılar haline gelmişlerdir. Her iki durumda da okuyucu kitabı kendisine en iyi "arz edenden" alacaktır. Var olan koşullar içinde ise bu işi "en iyi" korsan yayıncılar yapmakta. Ancak onların "en iyi"si, yayınevlerinin şimdiye kadar elle tutulur herhangi bir önlem geliştirmemelerinden kaynaklanan bir sonuç olarak ortaya çıkmakta.

Korsan kitap konusunda en büyük zararı ise yazarlar görmekte. Yazarların asıl zararları her ne kadar maddi gibi görünse de, onların okurlarını sorumlu tutmalarından çıkan sonuç, manevi olarak çok daha büyük bir zarar gördükleri. Onlarda her ne kadar yazarlar konuya korsan yayıncılar ve okurlar düzleminde yaklaşılar da, aslında sorunun temelinin, yayıncıların, sorunlarının çözüm anahtarının bizzat kendilerinin olduğunu kabul etmemelerinden kaynaklandığının farkında olmalılar. Yoksa yayınevlerinin en iyi satış noktaları olan sokak tezgahlarını korsan kitap basanlara kaptırmalarının sorumlusu okuyucuları değildir.

Bu konuda en iyi örneklemeyi Ağustos ayında bir gazetede yer alan şu satırlar oluşturuyor: «Bugüne kadar ki en ciddi 'Korsan Kitap Harekâtı' birbuçuk yıl önce Yayıncılar Birliği tarafından yürütüldü. 'Sahte kitabı bildireni ödüllendireceğiz' başlıklı gazete ilanları,

kitap depolarının bildirilmesine ve baskınlara yol açtı. Yaklaşık 500 bin korsan kitap yakalandı. Bunların yine yaklaşık 200-300 bin adeti, ilgili yayınevleri Yayıncılar Birliği'ne vekalet vermediği için depolarda bırakıldı. 200 bin kitap ise yakalandı. Ancak Yayıncılar Birliği, bundan sonraki süreçte korsan kitapların yakalanması ve imhasını yayıncılara bıraktı. Çünkü piyasada en çok korsan kitabı satılan yayınevlerinden biri, Yayıncılar Birliği'ne bu konudaki katkı payını vermedi. Diğer yayıncılar da onun adına bu masrafı karşılamak istemediler. Yakalanan çoğu kitap, mahkemeler takip edilmediği için, korsan yayıncılara mahkemelerce iade edildi ve tekrar piyasaya sürüldü.» (Gazete Pazar, 10 Ağustos 1997)

Bu satırlardan da anlaşılacağı üzere, korsan kitapların bu denli yaygınlaşmasından birinci derecede yayınevlerinin kendileri sorumludurlar. Ne yayınevlerinin ne de yazarların bu noktada korsan kitap aldığı için okuyuculara sitem etmeye hakları yoktur. Yazarlar artık, kitaplarının akıbetinden, satılıp satılmamasından, korsan baskısının yapılmasına kadar her konuda okuyucular yerine yayınevlerini sorumlu tutmalı; yayınevleri ise öncelikle okuruna ucuz ve kaliteli kitap sunması gerektiğini kabul etmeli ve korsan kitap basımını cazip olmaktan çıkaracak önlemler almalıdır. Aksi takdirde, kitap okuyucusu, yayınevlerinin fahiş fiyatlarla kitap satarak kendisini (kaba tabirle) "kazıkladığını" düşünmeye devam edecek, aynı parayla bir yerine iki kitap almayı tercih ederek, korsan kitapçılığa şu ya da bu şekilde katkıda bulunmaya devam edecektir. Bu kısır döngüden süreç içerisinde hiç kimse, hatta korsan yayıncılar dahi kazançlı çıkamayacaktır; ancak, varlık alanlarını büyük ölçüde kaybedecekleri için en büyük zararı yayıncılar göreceklerdir.

Sonuç olarak, kitap dünyasında yaşanan korsan kitap sorunu, entellektüel açıdan büyük bir çöküntünün yaşandığı, buna bağlı olarak yayın dünyasının da büyük bir darboğaz geçirdiği 80'li yıllardan sonra gelişen 90'lı yılların entellektüel yaşamının bir parçasını oluşturmaktadır. Sorunun temelini korsan kitapları basanların değil, korsan kitap basımını engellemek için çaba sarfetmesi gereken, üstelik bunu yazarı ve okuyucusu için değil, bizzat kendilerinin var olma şartının buna bağlı olması nedeniyle yapmak zorunda olan yayıncıların kendilerinin olduğunu belirtmeliyiz. Yayınevlerinin içinde bulduklarını atalet halet-i ruhiyesinin devamında korsan yayıncılara teslim olmalarının pek de uzak olmadığını söylemek kehanet sayılmamalı.

Kitap Günlüğü, İstanbul, 1(1997) 5, s. 10.
(Mayıs 2006'da yeniden gözden geçirildi.)